

סימן ו

**שכח לשאול מטר בברכת השנים ואמר תיבת תקע
מברכת קיבוץ גלויות ומיד ביקש מטר וסיים
תפלתו (או"ח סי' קי"ז)**

פתיחה

נשאלתי מאחד ששכח לשאול גשמים בברכת השנים, ואמר תיבת "תקע" מברכת "תקע בשופר", ושוב אמר מיד תוך כדי דיבור תיבות "ותן טל ומטר" בלבד, ואז חזר המשיך בברכת "תקע בשופר" על הסדר וסיים תפלתו (ולא שאל בברכת שומע תפלה). ובא לשאול האם בדיעבד יצא יד"ח. ואף ששאלה זו נראית פשוטה, הרואה יראה שיש הרבה מה לפלפל בה.

אכן בנד"ד שעשה שלא כדין, ואחר שהתחיל תקע אמר ותן טל ומטר, יתכן דבדיעבד יצא, דמאחר שאמר "ותן טל ומטר" אחר תיבת "תקע", אפשר דחשיב כאילו מחק תיבת "תקע", וכאילו לא התחיל ברכת תקע, והא ראייה, שאחר שאמר "ותן טל ומטר", שוב התחיל מחדש ברכת "תקע בשופר" מתחילתה על הסדר, ומוכח שדעתו הייתה "למחוק

**מסתפק איך הדין במי שנזכר
אחר ברכת השנים שלא שאל
גשמים**

והנה כתב המג"א (סי' קי"ז סק"ה^א) "אם לא שאל, ונזכר קודם שהתחיל תקע בשופר, אומרו שם" עכ"ל. ומשמע שאם כן התחיל "תקע", אינו רשאי לאומרו שם, אלא בשומע תפלה (כמבואר שם בשו"ע סע' ה'). וזה פשוט.

א. וכן הסכים השע"ת (סק"ח), וכ"כ הכה"ח (אות ל"ד) בשם רוב הפוסקים, ודברי המג"א הנ"ל הובאו במשנ"ב (ס"ק ט"ו), ועיי"ש מש"כ ע"ד, וע"ע בביאור הלכה (סי' קי"ד סע' ו' ד"ה בלא).

בברכה הבאה (סברת המאורי אור והפמ"ג). ג. אף אי נימא דנחשב כעומד בברכה הבאה, שמא בדיעבד מי שעבר וביקש טל ומטר בברכה אחרת, יצא יד"ח (יתכן שהיא שיטת התהלה לדוד).

דן אם יש להביא ראיה לנד"ד מדין השוכח יעלה ויבוא והתחיל תיבת מודים

והנה ז"ל מרן השו"ע (או"ח סי' תכ"ב סע' א') לעניין השוכח יעלה ויבוא בשחרית או מנחה של ר"ח "אבל אם לא אמרו שחרית ומנחה, מחזירין אותו. ואם נזכר קודם שהתחיל מודים, אומר במקום שנזכר. ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל מודים, אם נזכר קודם שהשלים תפלתו, חוזר לרצה" ע"כ. ומבואר, שאם אמר רק תיבת "מודים", חייב לחזור ל"רצה", ואינו יכול לומר יעלה ויבוא אחר תיבת מודים שאמר, ויחשב כאילו מחק תיבת מודים, ושוב יתחיל מודים אחר גמר יעלה ויבוא (וכן מוכח גם בסי' רס"ח סע' ג' "ומיד כשאמר תיבת אתה". וכן מוכח עוד בסי' קפ"ח סע' ו' "והא דסגי בהך ברכה, דוקא כשנזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב, אבל אם לא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב, צריך לחזור לראש בהמ"ז". ועיי"ש במשנ"ב בס"ק כ"ב כ"ג וכ"ז). וא"כ לכאורה מוכח, שאין אפשרות "למחוק" תיבה שכבר אמר.

אולם עדיין אפשר שיש לדחות, דמרן מיירי איך הדין לכתחילה במי טעה, שאם אמר תיבת "מודים", מחויב לחזור ולומר יעלה ויבוא כדינו ובמקומו,

ולבטל" תיבת תקע שאמר בראשונה. וזוה לפענ"ד אפשר שבדיעבד יצא, שנחשב הדבר שכאילו מחק תיבה זו שאמר אותה בטעות.

האם יש מושג של מחיקת תיבות ע"י תיקון וחזרה ואיך הדין בטעה בלשונו

אלא שצריך להביא ראיה לסברא זו, שאף שהתחיל בברכה מסוימת, אם חזר לאחור חשיב כאילו מחק מה שהתחיל ע"י שחזר בו. וע' בבי" (באו"ח סי' רס"ח ד"ה וכתוב בתרומת), ובהשגת המג"א (סק"ג), ובמשנ"ב שם (סק"ו שם). וע"ע במש"כ המשנ"ב שם (בסק"ז) דהיכא דטעה בלשונו יש להקל. ובנד"ד שהתחיל תקע, פשוט דלא חשיב כטעה בלשונו, אלא כמי שרצה להמשיך בתפלתו מחמת ששכח שעליו לשאול גשמים, ופשוט, ודמי למי שאמר תיבות "אתה חונן", דמוכח שהוא לשם חול כדכתב שם המשנ"ב, והכא נמי אף שאמר רק תיבת "תקע", מ"מ מוכח שהיה זה לשם תחילת הברכה הבאה ולא שנתקל בלשונו, כ"נ פשוט לענ"ד.

ועתה נבוא לדון בג' סברות שיתכן ויש לומר בנד"ד שיצא יד"ח בדיעבד. א. שמא מה שחזר ואמר ותן טל ומטר מהני מדין מחיקה להחשיבו כעומד בין ברכת השנים לברכת תקע, ושם הרי רשאי לבקש טל ומטר (כן היה נראה לענ"ד). ב. אף אי לא מהני מחיקה ואין מושג כזה, שמא כל עוד לא אמר ד' תיבות מהברכה הבאה, נחשב בכל אופן כמי שלא התחיל

דהיינו ברצה. דלכתחילה אין לסמוך על חזרה ומחיקה. אך לעולם אימא לך דאם עבר וטעה, אחר שאמר תיבת מודים, אם טעה ואמר יעלה ויבוא שם ואז המשיך למודים, אולי בדיעבד יצא יד"ח, דחשיב כאילו מחק מה שאמר. וצ"ע, וע' לקמן. ושו"ר בחזו"ע חנוכה (עמ' רס"ה הערה ז') שעמד באורך בדין מי שאמר יעלה ויבוא באמצע מודים, וצ"ע שם.

האם יש להביא ראיה לנד"ד ממי שלא הזכיר גשמים והתחיל בברכה הבאה

וז"ל מרן השו"ע (או"ח סי' קי"ד סע' ו') "במה דברים אמורים שמחזירין אותו כשלא אמר בימות הגשמים מוריד הגשם, היינו כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה, ואז חוזר לראש התפלה. אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה, יאמר במקום שנזכר, ואפילו אם סיים הברכה, ונזכר קודם שהתחיל אתה קדוש, א"צ לחזור, אלא אומר משיב הרוח ומוריד הגשם" ע"כ. וכתב שם המשנ"ב (ס"ק כ"ח) "פירוש, תיבת "אתה" לבד, וה"ה

אם התחיל לומר נקדש", ובשעה"צ (ס"ק י"ט) כתב מקורו "מלקמן (סי' תכ"ב סע' א')" ע"כ.

ומבואר יוצא, שמי שלא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים, אפילו רק אמר תיבה ראשונה של ברכת "אתה קדוש", חייב לחזור לראש. דכל חיוב הזכרה שתיקנו חכמים במקום מסויים, אין אפשרות להזכירה במקום אחר. לבר מברכת שומע תפלה, שהיא ברכה מיוחדת לכל הברכות², היינו לבקשות, לא לשבח, וכמבואר במשנ"ב (בסי' קי"ז ס"ק ט"ז).

אכן שוב יש לדחות, דאפשר דהיינו רק לכתחילה, אך בדיעבד בשכבר אמר משיב הרוח ומוריד הגשם אחר שהתחיל תיבת אתה קדוש, אפשר שבדיעבד אינו מעכב וכנ"ל.

האם יש להביא ראיה ממי שהתפלל בשבת תפלת חול והזכיר בה של שבת

ועוד כתב מרן השו"ע (או"ח סי' רס"ז סע' ד') "מי שהתפלל תפלה של

ב. וראה ביאור הלכה (סי' קי"ז סע' ה' ד"ה אם לא) שכתב "לכאורה נראה דה"ה אם חיסר בשאר ברכה דבר שהוא מעיקר הברכה (כגון שחיסר ענין קיבוץ גלויות בברכת תקע בשופר שנקראת במגילה דף י"ג על שם זה עי"ש) ג"כ יכול להשלים בברכת שומע תפלה וכו'. אח"כ מצאתי בפמ"ג (בסימן קי"ט אות ג' במ"ז) דדעתו ג"כ דלא כהפר"ח הנ"ל, וגם בענין ספיקתינו כתב דאם דילג איזה תיבות שהוא מענין הברכה אין יכול להשלימו בשומע תפלה, וטעמו, דלא דמי לשאלה והבדלה דזה איננו נוסח קבוע תמיד, לכך תקנו לזה תקנה, משא"כ כששינה את הנוסח הקבוע. ומ"מ לענ"ד צ"ע למעשה" וכו' עכ"ל ועי"ש. אתה הוראת דלא נחלקו הפמ"ג והביאור הלכה אלא לעניין שומע תפלה, אך בשאר ברכות אין מי שהעלה על דעתו בדריעבד יצא. ודו"ק.

כ"א), ולא התירו להזכיר בג' ראשונות או בג' אחרונות אף שגם הם שבח, דכל הזכרה המעכבת, גם האמירה במקום שתקנוה מעכבת. (ושו"ר שכן סובר מו"ר הגאון שליט"א, בשו"ת אורחותיך למדני ח"ו סי' צ', עיי"ש).

אלא שכאמור יד הדוחה נטויה לומר, דהינו דווקא לכתחילה, שחייבוהו לחזור, אך בדיעבד אם עבר והזכיר גבורות גשמים בג' אחרונות, אפשר שבדיעבד יצא, ובאמת כ"כ התהלה לדוד הנ"ל לעניין הזכרת שבת או יו"ט בג' אחרונות כשהתפלל של חול, שבדיעבד יצא. ואפשר שה"ה לנד"ד, במי שעבר וביקש טל ומטר בברכת "תקע בשופר גדול", שבדיעבד יצא, לדרכו של התהלה לדוד.

אלא שראיתו משבת יש לדחות כאמור, דשאני שבת שלא יחדו לה מקום בתפלה י"ח, משא"כ שאלה, שאחר שיחדו לה מקום דווקא בברכת השנים, בזה מסתבר טובא שאף בדיעבד בעבר וטעה ושאל גשמים בברכה אחרת דלא יצא ידי חובתו. ואף התהלה לדוד יודה לי בזה לענ"ד, ורק גבי שבת ויו"ט כתב חידושו. והמחדש בזה, עליו חובת הראיה. ולכן לענ"ד בנד"ד חשיב המבקש טל ומטר כעומד באמצע ברכת "תקע בשופר", ובכה"ג לא יצא אפילו בדיעבד, וכן מוכח מסתימת הפוסקים^ג.

חול בשבת ולא הזכיר של שבת, לא יצא. ואם הזכיר של שבת בתוך י"ח, אע"פ שלא קבע ברכה לשבת, יצא עכ"ל. ומסתימת דבריו משמע שבכל ברכה, אפילו בג' ראשונות או ג' אחרונות, אם הזכיר בהם של שבת יצא. ולכאורה מוכח מהכא, דבדיעבד מי שהזכיר הזכרה שלא במקומה, יצא יד"ת. ובאמת עמד בזה התהלה לדוד כאן (אות ו'), ועיי"ש במה שכתב לפלפל בזה.

אולם לענ"ד אין כל ראייה לנד"ד, דשאני הזכרת יום שבת בתפלה י"ח, דמאחר שמן הדין היה לו להתפלל כל י"ח בשבת, אלא שלא רצו להטריח (וכמבואר בברכות כ"א ע"א), לכן אמרו שאם התפלל של חול והזכיר בה של שבת, יצא, דבכה"ג לא תיקנו חז"ל מקום מיוחד להזכרת יום השבת. משא"כ בנד"ד, הרי משנה שלימה שנינו (תענית ב' ע"א) "ושאלה בברכת השנים", ולהכי מסתבר יותר שדין זה מעכב.

ובמקום אחר^ה הוכחתי כן בס"ד, דכל הזכרה שהיא לעיכובא, ויחדו לה חכמים מקום, אין אפשרות לומר אותה במקום אחר (מלבד בשומע תפלה, אם היא בקשה ולא שבח, וכאמור), והבאתי ראייה גמורה על זה ממה דקי"ל דמי ששכח להזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים חוזר לראש (כמבואר בס"י קי"ד סע' ד' וה' ובמשנ"ב שם ס"ק

ג. ראה בספרי שו"ת דברי דוד יוסף (ח"א, או"ח סי' קכ"ד).

ד. והנה דעת מרן השו"ע (סי' ק"ח סע' י"ב) ד"הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפלה,

ימים נוראים (עמ' קצ"ב). ומבואר, שכל שהתחיל אפילו בתיבה אחת מברכה אחרת, מיד מחוייב לחזור, אף אם יתקן מיד תו"כ דיבור. ולכאורה ה"ה לנד"ד, שאחר שהתחיל תיבת "תקע", חשיב שעומד בברכה הבאה.

אכן אפשר דשאני התם, שמאחר שמחוייב לחתום כדינו "המלך הקדוש", ולא מהני תיקון אלא תכ"ד, בזה חידשו המטה יהודה וסיעתו דיש תנאי נוסף, שלא יתחיל בברכה הבאה, ואם התחיל בה כבר לא מהני תיקון תכ"ד, אך בנד"ד הרי א"צ לומר ותן טל ומטר דווקא בתוכ"ד לסיום ברכת השנים, ולכן אין להביא ראיה מדין זה, ודו"ק.

חוזר לדון בעיקר הסברא הנ"ל אם מהני מחיקה ותיקון

ולא נשאר לנו אלא לדון בסברא הנ"ל, אם מה שחזר ואמר ותן טל ומטר אחר תיבת תקע, נחשב כאילו מחק תיבת תקע, וא"כ הרי אינו עומד בברכת תקע, אלא חזר למקומו בין ברכת השנים לברכת תקע, ושם הרי מהני לשאול טל ומטר.

ולעצם הסברא הנ"ל שכתבתי שאפשר לעשות "מחיקה" ע"י חזרה לאחור, יעויין בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' ל"ה) שכתב וז"ל "ואפילו הכי כי סיים

ובאמת הכי משמע בש"ס, דבברכות (כ"ט ע"א) אמרו "מתקיף לה רב אשי, ונימרה בשומע תפלה, דאמר רבי תנחום אמר רב אסי, טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים, מחזירין אותו, שאלה בברכת השנים, אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה, והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס, טעה שאני" ע"כ. ומבואר בפשיטות, דאף בטעה, אינו יכול לתקן אלא בשומע תפלה, ולא במקום אחר, ודו"ק.

אם יש ראיה מומי שבעש"ת אמר האל הקדוש ותיבה אחת מהברכה הבאה

ועוד ע' במשנ"ב (סי' תקפ"ב סק"ז) שכתב "היינו שלא שהא משגמר האל הקדוש רק כדי ג' תיבות, ואם שהא יותר משיעור זה לא מהני חזרתו. וכ"ז כשלא התחיל עדיין ברכה אחרת, דאל"ה אפילו תוך כ"ד חוזר לראש" ע"כ. וכתב כן בשם שערי תשובה (שם ד"ה אם אמר) בשם המטה יהודה (סק"ג). וכיוצ"ב כתב עוד המשנ"ב (בסי' תפ"ז סק"ד, ועיי"ש בשעה"צ סק"ב שביאר הסברא, ודלא ככה"ח בסי' תקפ"ב סק"ט. והכה"ח עצמו בסי' תפ"ז סק"י"ב הביא דברי המשנ"ב, וסתר דברי עצמו, וכפי שהעיר החזון עובדיה). וכ"פ בחזו"ע

בזה. (ודוחק לומר דהרשב"א עדיפא מינה נקט דהוי שבת, אך באמת שפיר מהני גם מדין מחיקה. זה אינו, דלא מצינו מקור לסברא זו, והעיקר חסר מהרשב"א).

שיטת הפוסקים שלא נקרא שהתחיל בכרכה הבאה א"כ אמר עניין שלם

וז"ל מרן הראש"ל זצ"ל בשו"ת יביע אומר (ח"א או"ח סי' כ"ח אות ח') "ונהירנא כי הגאון בעל מאורי אור (חלק באר שבע דף קט"ז ע"א) כתב, דמ"ש הפוסקים שאם נזכר קודם שהתחיל מודים אומר שם יעלה ויבא, מסתבר לפרש דהיינו קודם שהתחיל בענין, שאמר מודים אנחנו לך, וכיו"ב בשו"ע (סי' קפ"ח) שהתחיל בהטוב והמטיב, דר"ל שאמר ברוך אתה ה', ואינו דומה למ"ש (בסי' רס"ח) דתיבת אתה הויא התחלה, דהתם כיון שראוי לצלויי י"ח, תליא ביודע שהוא שבת, ויכול להחליף אתה קדשת ואתה אחד, ואינו שלא מענינו. וגם בש"ע (סי' ס"ו) נקט תיבת מודים בלבד, וליכא מאן דפליג שהכוונה מודים אנחנו לך עכ"ל. ולפע"ד לא משמע כן מדברי הפוסקים, ול"ד לההיא (דסי' ס"ו) שפוסק בק"ש וברכותיה לענות מודים, שבודאי שצריך לסיים ההודאה מודים אנחנו לך, דבלא"ה אינו מובן כל כך שבחו של מקום בתיבת מודים בלבד, אבל כאן כיון שהתחיל בתיבת מודים בלבד, הרי נסתלק מברכת עבודה והתחיל בהודאה. ושפיר דמי למ"ש (בסי' רס"ח) דבתיבת אתה הויא התחלה. וחילוקו אינו מוכרח.

בדשיכרא ואמר בורא פרי הגפן שהכל נהיה בדברו, יצא, וכדאסיקנא התם, דהרי זה כמוסיף בשבח באמצע ומסיים בענין ברכתו, ואין הכל הולך אלא אחר החתום, והכא נמי לא שנא" עכ"ל, ועיי"ש בכל העניין.

וביאור דבריו לענ"ד, שתיקון ברכה (תוכ"ד) עושה את הטעות כתוספת שבח בעלמא. ולדוגמא, הטועה וחתם "האל הקדוש", אם תיקן מיד בתכ"ד ואמר "המלך הקודש" (ונמצא שכך הייתה אמירתו "בא"ה האל הקדוש, המלך הקדוש"), חשיב כאילו חתם כדיון, אלא שהוסיף שבח בעלמא באמצע, ושבח זה בדיעבד אינו מגרע את החתימה הראויה, דרק הוסיף שבח מיותר קודם חתימתו, שהשי"ת הוא "האל הקדוש", ולכן לא חשיב כ"חתימה" כלל, דהוי כתוספת שבח בעלמא, אחר שלבסוף חתם כדיון בתוכ"ד. כן הוא ביאור דברי הרשב"א לענ"ד.

ולפי"ז, בנד"ד אין לומר שתיבת "תקע" חשיב כתוספת שבח, דמה שבח יש בזה (שהרי אמר "בא"ה מברך השנים, תקע, ותן טל ומטר לברכה"), ולכן ברור שלא יצא, דמשמע מדברי הרשב"א שאין אפשרות של "מחיקת תיבות", דאל"כ, למה לו לומר דחשיב כתוספת שבח, אי הוי מחיקה, חשיב כאילו לא אמר תיבות אלו כלל, אלא ע"כ דאין אפשרות "למחוק" מה שכבר אמר, ולא מקילינן בתו"כ דיבור, אלא מחמת שנחשב כמוסיף בשבח. ודו"ק. וכן נראה לי עיקר

כאילו הוא בין ברכת השנים לברכת תקע, והתם הרי מהני לשאול טל ומטר לדעת השו"ע.

ואכן ע' ביאור הלכה (סי' תפ"ז סע' א' ד"ה תוך), שכתב "וע' בפמ"ג (א"א סק"א) שכתב דאפילו התחיל רצה, כל שלא אמר ד' תיבות, יכול לחזור ולתקן, דהיינו שיאמר מקדש ישראל והזמנים" ע"כ. וזה כסברת המאורי אור והרב שלמה חיון הנ"ל. אכן עיי"ש בביאור הלכה שהאריך לסתור דבריו, וכ"פ בחזו"ע ימים נוראים (עמ' קצ"א וקצ"ב), וכדבריו ביביע אומר הנ"ל.

והיה אפשר לומר שאף לדעת המשנ"ב והיביע אומר שאף אם אמר תיבה אחת מחוייב לחזור, מ"מ יתכן דהיינו רק לכתחילה, אך בעבר וטעה אפשר שיודו שיצא יד"ח בדיעבד, וכאמור. אך יותר נראה שדין זה מעכב, דכל היכא דתקינו רבנן הזכרה במקום מוגדר, לעכב תקינו כן. וכן עיקר לענ"ד.

מסיק לדינא דבנד"ד מחוייב לחזור ולהתפלל וטוב שיעשה תנאי דנדבה

ולכן לדינא נראה בנד"ד שהעיקר דלא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור ולהתפלל. וטוב שיעשה תנאי דנדבה, כדי לחוש לשיטת הפמ"ג והמאורי אור ומהר"ש חיון הנ"ל, דלשיטתם נחשב כעומד בין ברכת השנים לברכת תקע, והתם מהני לבקש טל ומטר לכו"ע, ונמצא שיצא יד"ח. ואולי גם התנאי יהיה

וכן ראיתי להמשנ"ב (סי' קי"ד ס"ק כ"ח), בדין שכח להזכיר גשמים וסיים בא"י מחיה המתים, והתחיל ברכה שאחריה, שחזור לראש, וכתב שם, שאפילו תיבת אתה לבד היא התחלה, והוכיח כן מהש"ע (סי' תכ"ב סע' א') שאם התחיל מודים חוזר לרצה. ע"כ. ואע"פ מוכרח, ועליה אני דן וכמ"ש המאורי אור בהיא גופא, נקוט מיהא שכן דעתו ז"ל להלכה. וכ"פ בספר מגן גבורים (שם). ושוב מצאתי שכ"כ להדיא האשל אברהם מבוטשאטש (סי' תכ"ב, בד"ה קודם שהתחיל מודים), ועש"ב. וע"ע בשו"ת לבושי מרדכי תליתאה (או"ח סי' נ' בד"ה בענין), ע"ש. ולפע"ד כן עיקר לדינא, מכיון שבלא"ה אפילו לא התחיל מודים, דעת רבינו יונה וסיעתו (והם רבים מגדולי הפוסקים) שחזור, ואע"פ שאין לנו לזוז מפסק השו"ע, אמרינן הבו דלא להוסיף עלה, וכל שהתחיל אפילו בתיבת מודים בלבד, חוזר לרצה. והן עתה ראיתי להרה"ג מהר"א בן טובו בספר פקודת אלעזר (סי' תכ"ב), שנתוכח עם הרב מהר"ר שלמה חיון בדין זה, שלדעת הר"ש חיון בעינן שהתחיל ג' תיבות, דהיינו מודים אנחנו לך, ואז חוזר לרצה, הלא"ה אומר יעלה ויבא שם, אבל דעת הרב המחבר כל שאמר תיבת מודים חוזר לרצה. עש"ב, וכן עיקר עכ"ל.

והרווחנו מדבריו, שבנד"ד לדעת המאורי אור והרב שלמה חיון ודאי יצא יד"ח מטעם אחר, כיון שלא אמר ג' תיבות "תקע בשופר גדול", ובזה לא נחשב כ"התחיל" בברכה הבאה, ודינו

מחמת הספק הנ"ל, שיתכן שאף אם נאמר שבנד"ד נחשב כעומד באמצע ברכת תקע, שמא בעבר וביקש טל ומטר בברכה אחרת, בדיעבד יצא, וכמו שהיה אפשר להבין בדברי התהלה לדוד (ובאמת זה אינו נראה לפענ"ד). ועוד, שמא יש שיטות בראשונים^ה שתיקון מהני מדין מחיקה, ודלא כרשב"א דמהני מדין תוספת שבת, ולכן בנד"ד שאמר ותן טל ומטר מיד בת"כ דיבור לתיבת תקע, אפשר דמהני לסברא דהוי כתיקון

ומחיקה, וממילא נחשב לעומד בין ברכת השנים לתקע. ולכן טוב שיתנה. אך כיון שאין עיקר כג' סברות אלו, לכן נראה שמדינא מחוייב לחזור. וכן הסכימו עימי חבריי^ו שחייב לחזור, וטוב שיתנה וכמבואר.

ובסוף עיוני בהאי מילתא, מצאתי שכעין כל הנ"ל כתב בקיצור הגאון הרב יעקב עדס שליט"א, בספרו דברי יעקב תענית (עמ' צ"ד צ"ה), עיי"ש.

ה. וצריך לחפש בע"ה, ועח"ל.

ו. ולכן לא שייך לדון כאן מצד ספק ברכות להקל, וס"ס בברכות, דאלו שיטות דחיות לענ"ד, וכעין מש"כ השעה"צ (בסי' ר"ז סק"ו), עיי"ש, ואכמ"ל.

ז. הרב שמיר שינטופ, הרב בניהו שנדורפי, הרב אהרן כהן והרב רותם אפלבויס שליט"א.